

tioner, baade de jure og de facto, ved Krigen kom ud af Verden og ikke har nogen som helst Udsigt til Genopstandelse. Vi er nu kun forpligtet til at gøre, hvad vi selv anser for politisk hensigtsmæssigt, med det ene Maal for Øje saa vidt muligt at holde Landet udenfor Krig uden Hensyn til, om der gaar nogen Folkeret i Løbet af det lidet, der endnu er tilbage af den. Thi Danmark har intet at vinde i Sammenligning med, hvad det har at tabe ved at blive krigsførende. Krigsførende Part bliver vi først, feltmæssigt Forsvar bliver der først Tale om, naar vore vitale Interesser angribes paa en saadan Maade, at vi ikke længere kan holdes udenfor Striden og dog være en fri og suveræn Nation. Hele Militærspørgsmaalet drejer sig i Virkeligheden om, hvorvidt vi, naar dette skæbnesvangre Øjeblik maatte indtræffe, vil rejse os og kæmpe for alt, hvad vi har, for alt, hvad vi er og var og i Fremtiden skal forblive, eller om vi ikke vil det.

Naar man kaster Blikket tilbage over de sidste 20 Aars dansk Politik, forekommer det mig, man kort kan karakterisere den saaledes, at Lykken var bedre end Forstanden, og Forstanden var bedre end Doktrinerne. Men der var meget undskyldende Momenter for en saadan tilsyneladende vaklende og usikker Politik; thi Faktum er, at vi de sidste 20 Aar i stædse stigende Grad har været politisk isoleret og militært afmægtige, og det er derfor fuldkommen naturligt, at man allerede ved Venstres Tiltrædelse, ved Systemskiftet, indledede, hvad jeg vil kalde en Orienterings- og Tilnærmelsespolitik overfor Tyskland. Venstre, ved jeg, saavel som de Radikale kalder det ligelig Neutralitetspolitik — for mig gerne, naar vi bare er enige om Realiteten. Det gjorde man; og det har givet sig Udtryk Gang paa Gang. Det gav sig Udtryk i 1906, da General Lütken blev sendt til Berlin for at sondere Stemningerne i Tyskland, politisk og militært, i Forholdet til Danmark. Det kom endvidere tydeligt frem under Optantforhandlingerne i 1907, hvor vi med Møje og Besvær formaaedes til i Indledningen til Optanttraktaten officielt og formelt definitivt at give Afkald paa enhver Ret, juridisk eller moralsk, efter § 5 i Prag-Freden. Det gav sig ogsaa tydeligt Udtryk i den Artikel i „Preussische Jahrbücher“, som Venstres Udenrigsminister lod en højtstaaende Embedsmand forfatte. Efter min Formening er de Radikales Politik kun en direkte Fortsættelse af den Politik, Venstre havde indledet, lidt mere metodisk, lidt mere ensidig, lidt mere

brutal, men i Virkeligheden fuldkommen i Traad med Venstres. Og efter min Formening var der heller ikke anden Politik at føre. Men Grunden til, at den fik dette vaklende Præg, ja, det var den, at vi stadig havde et nationalt-politisk Mellemværende med Tyskland, som var afgørende for hele Nationens Stemning og for hele Nationens Syn paa vore udenrigspolitiske Forhold. Det rimede sig i Virkeligheden daarligt sammen med den Politik, som vi paa Grund af Forholdene var nødsaget til at føre, og deraf kom den tilsyneladende Ubestemmelighed og Vaklen.

Naar jeg kritiserer de Radikales Udenrigspolitik, er det derfor kun de grelle Sider, de beskæmmende Udslag af den, de Udslag, som jeg mener den slet ikke havde behøvet at give sig, og som var lidet værdige for vort Land i Forholdet til Tyskland, men det er ikke selve det til Grund liggende Synspunkt, saa lidt som for Venstres Udenrigspolitik Vedkommende, for det Synspunkt tror jeg, det var nødvendigt at følge. Men noget helt andet er den Politik, der er ført siden Efteraaret 1918, da Verden begyndte at være og siden har vist sig, som den højtærede Statsminister har sagt, at være blevet en ganske anden, ogsaa for Danmarks Vedkommende. Man kan ikke, naar Fornudsætningerne for en Politik fuldstændig er bristet, blive ved at føre den gamle Politik, som om de gamle Fornudsætninger var til Stede.

Det var imidlertid ikke blot i Forholdet til Tyskland, at vi følte os frem, at vi orienterede os, for jeg husker udmærket fra min Tjenestetid i Udenrigsministeriet, at da den højtærede Statsminister forelagde sit Kühnel'ske Forsvarsforslag og holdt sin berømte store forsvarspolitiske Tale i Februar 1909 — efter hvilken alle Danske sagde: det er da endelig godt, nu har vi faaet en Styrmænd med fast Haand ved Roret —, blev der underhaanden rettet Forespørgsel til den franske Regering; og jeg husker tydeligt fra en Rapport fra Gesandtskabet i Paris angaaende Udenrigsminister Pichons Udtalelser til Gesandten, at Hr. Pichon havde sagt dette: at det forekom ham, at vi i alt for høj Grad lagde Vægt paa Forsvaret af København og Sjælland, og at det egentlige Forsvar for Danmark burde lægges i Jylland. Jeg spurgte den daværende Legationssekretær, den nuværende Direktør i Udenrigsministeriet, hvorfor det i Grunden havde saa megen Interesse for Regeringen at undersøge, hvad Frankrig mente om vort Forsvar, hvad politisk Betydning det kunde have, og dertil svarede Legationssekretæren, efter min Formening fuldkommen rigtigt: